

Omskärrelse av pojkar

2000-04-19 Dnr 175-2000
Socialdepartementet 103 33 STOCKHOLM
(Ds 2000:5)

Sammanfattning

DO tillstyrker i huvudsak arbetsgruppens förslag till ny lag om omskärrelse av pojkar.

DO delar arbetsgruppens uppfattning om att barnets bästa är av stor vikt vid diskussion om en ny lag om omskärrelse. Omskärrelse är för de som önskar kunna tillämpa det starkt förknippad med deras religiösa tro. Det är därför beklagligt att varken uppdraget eller promemorian tillräckligt framhäver religionsfrihetsaspekten av frågan.

DO vill även påpeka vikten av att kraven för att få särskilt tillstånd att utföra omskärrelse inte bör ställas för högt eftersom detta kan begränsa religionsfriheten.

När det gäller tillgänglighet och kostnader erinrar DO om att lösningar måste väljas som inte kommer i konflikt med straffbestämmelsen i 16 kap 9 § om olaga diskriminering.

Allmänt

En radikal förändring av Sveriges befolkningssammansättning har ägt rum de senaste decennierna. Vi har fått en större mångfald när det gäller etniskt och nationellt ursprung liksom religiös tillhörighet.

Denna nya verklighet ställer nya krav på kunskaper om människor med annan etnisk bakgrund än den etniskt svenska inom hälso- och sjukvården såväl som på övriga samhällsområden för att de skall kunna bemötas, bedömas och behandlas på ett sätt som av alla, oavsett etnisk, kulturell eller religiös bakgrund, kan uppfattas som rättvist och icke-diskriminerande.

DO uppskattar att arbetsgruppen på ett flertal ställen i promemorian anger att omskärrelsen är en viktig del i många mäns och pojkars religiösa och kulturella identitet och sociala tillhörighet. Arbetsgruppen framhäver dock frågan om villkoren för omskärrelse som en fråga om barnets bästa. Arbetsgruppen har inte uttryckligen diskuterat i vad mån omskärrelse ingår i den i flera internationella konventioner och i regeringsformen skyddade religionsfriheten. Genom att likställa omskärrelse på religiös och kulturell grund, förringas också den religiösa betydelsen av omskärrelse. Begreppet "rituell", som arbetsgruppen använder, har en nedvärderande klang och bör i vart fall inte användas om en handling på religiös grund. Begreppet har inte heller något att göra med OetniskO.

Omskärrelse är för dem som önskar kunna tillämpa det starkt förknippad med deras religiösa tro. Det är därför beklagligt att varken uppdraget eller promemorian tillräckligt framhäver denna dimension av frågan. Promemorian bär till och med spår av att vilja förringa betydelsen av en sedvänja när den inte har någon annan betydelse än religiös. DO ser inte någon automatisk motsättning eller rangordning mellan hänsyn till religionsfrihet och hänsyn till barnets bästa.

Enligt DO:s erfarenhet förbises emellertid ofta alltför lätt religionens ökande betydelse i Sverige, vikten av att upprätthålla hänsyn till religionsfriheten och betydelsen av att olika företeelser i samhället därför belyses ur ett religionsfrihetsperspektiv. Ett sådant exempel är regeringens uppdrag till Jordbruksverket angående religiös slakt. Uppdraget är att finna en religiös slaktmetod som inte strider mot svenska bestämmelser om skydd av djur vid slakt och som kan godkännas av de parter som i sin religionsutövelse tillämpar religiös slakt. Frågan ställs inte ens om svenska djurskyddsbestämmelser om slakt överhuvudtaget är förenliga med skyddet av religionsfriheten i Europakonventionen om grundläggande mänskliga rättigheter, andra internationella konventioner som Sverige ratificerat eller grundlagen.

Lagförslaget

DO vill peka på en viss motsägelse som kan finnas mellan första och andra styckena i 2 §. Enligt sista meningen i första stycket ska pojkens inställning till ingreppet så långt möjligt klarläggas medan det enligt andra stycket sista meningen inte får ske mot en pojkes vilja. Det går samtidigt inte att utröna vad ett spädbarn vill och inte vill. DO föreslår därför att de två meningarna placeras efter varandra i första stycket. På så sätt blir det tydligare att pojkens vilja ska klarläggas så långt det låter sig göra. Det blir också tydligare att föräldrarnas samtycke inte ersätter barnets vilja.

Enligt 3 § får omskärrelse endast utföras av behörig hälso- och sjukvårdspersonal eller den som har särskilt tillstånd att utföra omskärrelse. DO anser att kraven som ställs på denna person, förutom kravet att vara föreslagen av ett trossamfund, bör vara likvärdiga med dem som idag ställs på en Mohel. Ett högre ställt krav riskerar medföra en alltför inskränkande effekt på religionsfriheten för judar och muslimer.

Övrigt

När arbetsgruppen diskuterar vem som skall stå för kostnaderna för ingreppet ställer den sig frågan om det är rimligt att samhället skall bekosta denna sedvänja, Ösom inte har någon annan betydelse än religiös och kulturell. DO anser att detta är att förringa inte bara omskärrelsens religiösa utan även kulturella och sociala innebörd för judiska och muslimska pojkar och män.

Både utifrån religionsfrihetsaspekten och hänsynen till barnets bästa borde det dock vara självklart att landstinget ålades att utföra ingreppet. Här kan även erinras om straffbestämmelsen om olaga diskriminering i 16 kap 9 § andra stycket brottsbalken, vilken inte nämns i promemorian. Villkoren för att få ingreppet utfört får med hänsyn till straffbestämmelsen inte skilja sig från vad som debiteras för andra ingrepp som inte per definition är hälso- och sjukvård om villkoren i praktiken innebär indirekt diskriminering på grund av etnisk tillhörighet. Hänsyn till barnets bästa talar för att samhället skall stå för kostnaden. Detta skulle innebära en mindre risk för att de pojkar som skall omskäras råkar i händerna på "klåpare" på grund av att föräldrarnas ekonomiska situation inte gör det möjligt för dem att betala kostnaden för ett riskfritt ingrepp.

I handläggningen har deltagit juristen Sophie Bergström, föredragande, och Margareta Wadstein.

Margareta Wadstein
Sophie Bergström